

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

07/30

Oostburg

Een wederopbouwgebied
van nationaal belang

“Het eenhoornmonument, symbool van de zoveelste her-opgang van Oostburg, symboliseert tevens de moed en de geestkracht van de bevolking voor de wederopbouw.”

Uit: *Oostburg in oude ansichten*, M.A. Aalbrechtse (1979)

“De huidige kern van Oostburg is een van de meest kenmerkende wederopbouwkeren van Zeeland. De stedenbouwkundige opzet en de architectuur zijn grotendeels nog intact.”

Uit: *Ambitiedocument Wederopbouw Oostburg: Kwaliteiten en Kansen, Dorp, Stad en Land* (2013)

Wederopbouwperiode

Wie de kaart van Nederland van eind jaren dertig vergelijkt met die van eind jaren zestig ziet grote veranderingen. Het aanzicht en de inrichting van steden, dorpen en landelijke gebieden zijn ingrijpend veranderd. De Tweede Wereldoorlog richtte zware verwoestingen aan. De gebouwen en infrastructuur in honderden dorpen en steden lagen in puin of raakten zwaar beschadigd. Al tijdens de oorlog begon een centraal geleide rijksdienst met het herstel van de oorlogsschade en de wederopbouw. Dit was niet de enige ruimtelijke opgave waar de overheid voor stond tijdens de wederopbouwperiode. Voor de oorlog leefden al andere grote wensen die nog niet vervuld waren zoals de uitbreiding en vernieuwing van steden en de modernisering van het platteland.

De wederopbouw was ook een periode van optimisme en modernisering. Nieuwe materialen en verkavelingspatronen deden hun intrede, evenals een nieuwe wijkopbouw met veel groen. Het motto van de stad werd licht, lucht en ruimte. Daarnaast kwamen er steeds meer auto's waar rekening mee gehouden moest worden in de plannen.

foto ZbJ Planbureau en Bibliotheek van Zeeland / Beeldbank Zeeland

foto ZbJ Planbureau en Bibliotheek van Zeeland / Beeldbank Zeeland / M. Geerse

Selectie van 30 wederopbouwgebieden

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft dertig wederopbouwgebieden geselecteerd uit de periode tussen 1940 en 1965. In deze periode is een groot deel van Nederland opnieuw ingericht. Dat gebeurde op een totaal andere manier dan vóór de oorlog. De geselecteerde gebieden geven met elkaar een goed beeld van hoe er gedacht, gebouwd en ingericht werd. De gebieden worden beschouwd als toonbeelden van de wederopbouwperiode. Ze onderscheiden zich nationaal of zelfs internationaal, bijvoorbeeld vanwege de kwaliteit van de architectuur of als bijzonder voorbeeld van stedenbouw of landschapsinrichting. De Rijksdienst heeft de gebieden in drie gebiedstypen ingedeeld: de wederopbouwkeren (de herstelde oorlogsschade), de naoorlogse woonwijken (de planmatige, stedelijke uitbreidingswijken) en de landelijke gebieden (agrarische ruilverkavelings- en landinrichtingsgebieden).

De rol van het Rijk en de gemeenten

De selectie als één van de 30 wederopbouwgebieden zorgt in de eerste plaats vooral voor meer aandacht en waardering. Het Rijk heeft ervoor gekozen deze gebieden niet als rijksbeschermd gezichten aan te wijzen. De uitdaging voor de gemeente en haar bewoners is om een manier te vinden waarop nieuwe ontwikkelingen en behoud van het karakter van de wijk samen kunnen gaan.

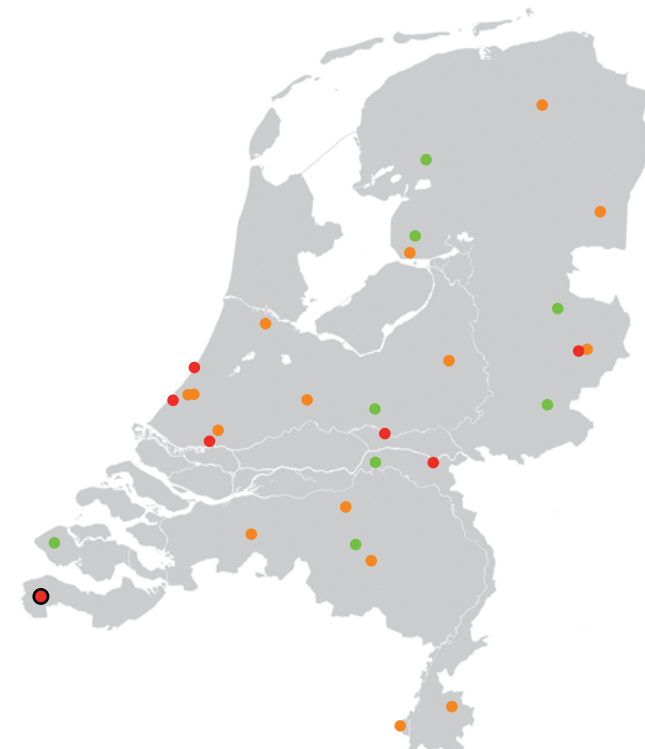
Wederopbouw is één van de vijf prioriteiten uit de rijksnota Visie erfgoed en ruimte. Kiezen voor karakter (VER). Deze nota beschrijft hoe het Rijk een rol ziet voor het cultureel erfgoed in de ruimtelijke ordening. Ook wordt geschetst op welke manier publieke en private partijen rondom cultureel erfgoed en ruimtelijke ordening zouden moeten samenwerken. Het Rijk wil stimuleren dat de bijzondere eigenschappen, de kwaliteiten van de wederopbouwgebieden, ook in de toekomst herkenbaar aanwezig blijven. Om dat te bereiken wil het Rijk (bestuurlijke) afspraken maken met de betrokken gemeenten.

Wederopbouwkeren

Bij de wederopbouwkeren gaat het om dorpen en steden die tijdens de oorlog door bombardementen, sloop of gevechtshandelingen zwaar beschadigd raakten. Bij de wederopbouw zien we verschillen tussen opvattingen met een voorkeur voor traditionele reconstructie en een modernere benadering van de stedenbouw. In de praktijk leverde deze discussie vaak een mix van traditionele en moderne vormgeving op. In Oostburg is de wederopbouw benut om tegelijk met het herstel van de schade het vestingstadje te ontwikkelen als regionaal en toeristisch centrum.

30 wederopbouwgebieden

- Wederopbouwkeren
- Naoorlogse woonwijken
- Landelijke gebieden
- Oostburg

Wederopbouwkeren

01. Hengelo binnenstad
02. Katwijk aan Zee Boulevardzone
03. Den Haag Atlantikwallzone
Kijkduin-Zorgvliet
04. Rhenen binnenstad
05. Rotterdam oostelijke binnenstad
06. Nijmegen binnenstad
07. Oostburg

Naoorlogse woonwijken

08. Groningen De Wijert-Noord
09. Emmen Emmermeer, Angelslo en Emmerhout

11. Amsterdam Westelijke Tuinsteden
12. Hengelo Klein Driene I en II
13. Apeldoorn Kerschoten
14. Den Haag Mariahoeve
15. Leidschendam-Voorburg
De Heuvel Prinsenhof
16. Utrecht De Halve Maan
17. Rotterdam Ommoord
18. Den Bosch Plan Zuid/De Pettelaar
19. Breda De Heuvel
20. Eindhoven 't Hool
21. Heerlen Vrieheide
22. Maastricht De Pottenberg

Landelijke gebieden

23. Skarsterlân Haskerveenpolder
24. Noordoostpolder
25. Vriezenveen
26. Berkelland Beltrum I
27. De Groep en omgeving
28. Maas en Waal-West
29. Veere Walcheren
30. Bostel en Best De Scheeken

Atlas van de wederopbouw in Nederland

De atlas biedt een overzicht van de 30 geselecteerde wederopbouwgebieden en vertelt het verhaal van de ruimtelijke ordening in Nederland aan de hand van een aantal essays.

ISBN 978-94-6208-092-8

De wederopbouwkeren van Oostburg is één van de dertig door het Rijk geselecteerde naoorlogse gebieden met een bijzondere cultuurhistorische betekenis. De gebieden tonen samen het tijdperk van de wederopbouw.

Meer informatie:

Op de website www.gemeentesluis.nl > Projecten en Plannen > Overzicht lopende projecten > Aantrekkelijk Oostburg, is het ambitiedocument 'Wederopbouw Oostburg: Kwaliteiten en Kansen' te downloaden.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)

De RCE ondersteunt gemeenten bij het opstellen en uitvoeren van plannen die het karakter van de wederopbouwgebieden voor de toekomst behouden. De RCE vindt het belangrijk dat specifieke kennis over de wederopbouwperiode ontwikkeld wordt en beschikbaar komt. Het kennisplatform wederopbouwgebieden vervult hierin een centrale rol.

Zie ook: www.cultureelerfgoed.nl/dossiers/wederopbouw

Oostburg

Geallieerde bombardementen aan het einde van de Tweede Wereldoorlog richtten een ongekende verwoesting aan in Oostburg. Het gemeentebestuur benutte de wederopbouw om tegelijk met het herstel van de schade Oostburg te ontwikkelen als regionaal en toeristisch centrum ter compensatie van de verloren werkgelegenheid in de agrarische sector.

Ongeveer 45 procent van de gebouwen lag in puin, een kwart liep zware schade op. De Middelburgse architect ir. F.H. Klokke kreeg de opdracht om het wederopbouwplan en uitbreidingsplan van Oostburg, in het westelijk deel van het eveneens zwaar getroffen Zeeuws-Vlaanderen, te ontwerpen. Klokke, die tevens supervisor was van heel Zeeland, kreeg de taak om het oude vestingstadje gedeeltelijk te reconstrueren en te voorzien van een bestuurlijk plein (Raadhuisplein), een cultureel plein (Ledelplein) en een commercieel plein (Markt) met nieuwe bebouwing. Ook moest de infrastructuur verbeterd en uitgebreid worden.

Nieuwe opzet centrale pleinen

In de nieuwe structuur werden hoofdwegen met elkaar verbonden. Ook veranderde de opzet van de drie pleinen. Klokke draaide het bestaande Ledelplein 90 graden en verplaatste het naar het noorden, richting centrum. Het nieuwe rechthoekige marktplein kwam ten zuiden van de Brouwerijstraat. De zuidkant van de Markt werd de locatie voor een rijkskantorengedouw, dat Oostburgs functie als regionaal dienstencentrum moest benadrukken. Op de pleinen, die door winkelstraten verbonden zijn, staan de belangrijkste gebouwen uit de wederopbouwperiode.

Een ander karakteristiek is de witte watertoren uit 1942 die twee jaar later bij de bombardementen verloren ging en in 1950 werd herbouwd. Ten noorden van de stadskern is een plantsoen gerealiseerd met een gereconstrueerd bastion uit de tijd van prins Maurits. Ook werden eenvoudige, traditionele arbeiderswoningen gebouwd.

De strijd tegen de krimp

Grootschalige winkels en parkeerterreinen die afgelopen decennia zijn gerealiseerd zorgen voor verrommeling en aantasting van de stedelijke structuur. Samen met een aantal partners werkt de gemeente Sluis aan het pilotproject *Aantrekkelijk Oostburg*. In dit kader staan verschillende maatregelen op stapel om de kwaliteit van de bebouwing te verbeteren, de kern te vergroenen en het aantal woningen op termijn te verminderen met het oog op de krimpende bevolking.

- 1 Kale vlakte met noodwinkels zoals links een nissehut, locatie onbekend, ca. 1946
- 2 Raadhuis op het Raadhuisplein
- 3 Ledeltheater op het Ledelplein in de jaren 50
- 4 De Eenhoorn op het Eenhoornplantsoen, gemaakt door mevr. Messer-Heijbroek
- 5 Rijkskantorengedouw op de Markt
- 6 Watertoren met kunstwerk Levensbron (1995) van Johnny Beerens
- 7 Burchtstraat vanaf Raadhuis, ca. 1960
- 8 Ansichtkaart uit 1964 van de Elooikerk aan het Kerkplein
- 9 Arbeiderswoningen aan de Kroonwijkstraal ca. 1950

Colofon

Tekst Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed / Ontwerp en-publique.nl / Kaarten Must / Foto cover ZBJ Planbureau en Bibliotheek van Zeeland / Beeldbank Zeeland / O. de Milliano / In samenwerking met Gemeente Sluis

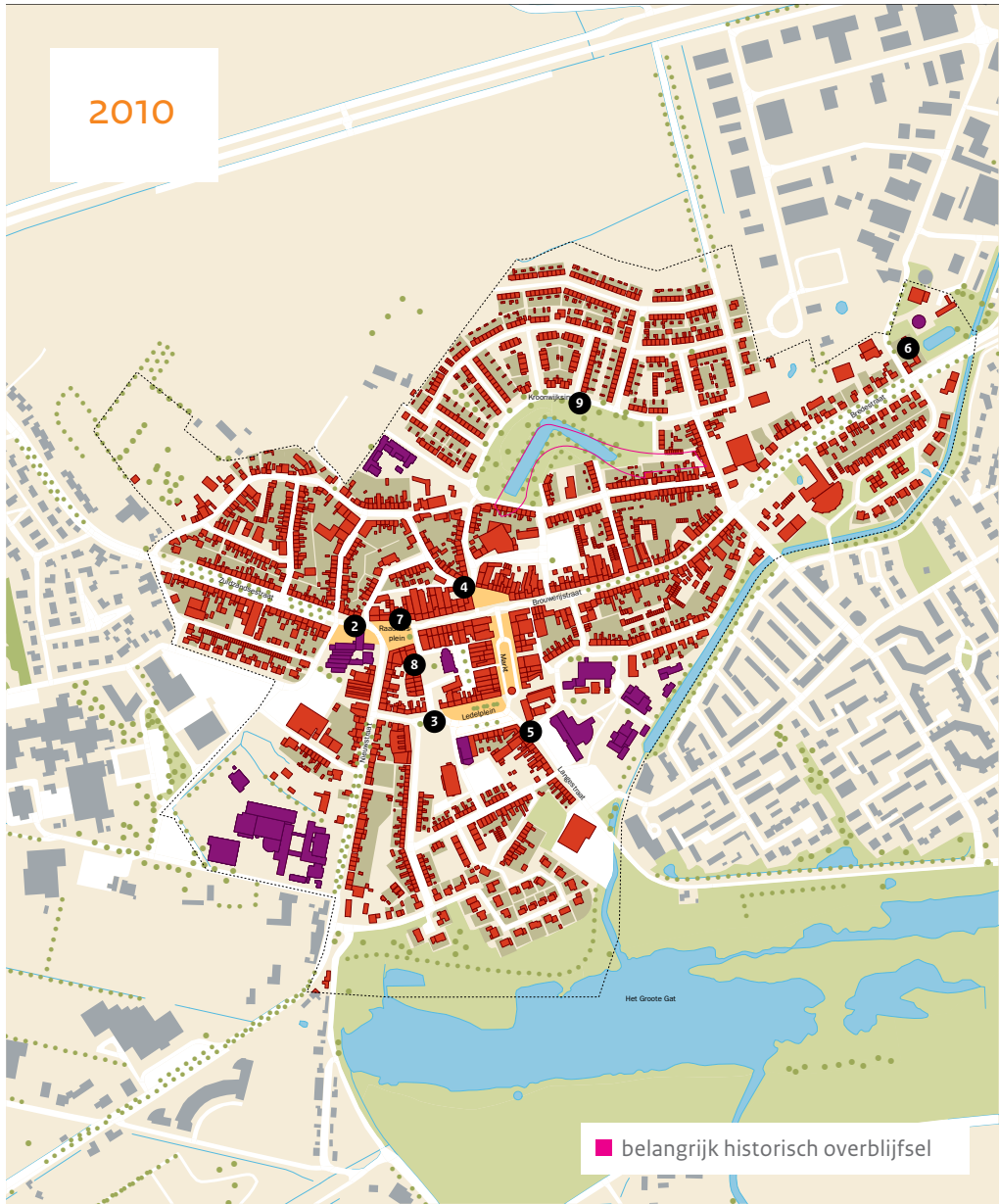

Oorlogsschade

■ belangrijk historisch overblijfsel

2010

■ belangrijk historisch overblijfsel

Foto Siebe Swart, RCE